

2023-02-16
KN2023/02319

Klimat- och näringslivsdepartementet

Affärsverket svenska kraftnät
Statens energimyndighet
Havs- och vattenmyndigheten

Uppdrag att kartlägga de konsekvenser för elsystemet som omprövning av vattenkraften kan medföra m.m. samt återkallelse av uppdrag att utreda vattenkraftens lokala och regionala nyttor för kraftsystemet

Regeringens beslut

Regeringen ger Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät) i uppdrag att tillsammans med Statens energimyndighet (Energimyndigheten) och Havs- och vattenmyndigheten (HaV) kartlägga vilka konsekvenser prövningen för moderna miljövillkor för vattenkraften kan få för elsystemet och för en trygg elförsörjning. Utifrån denna kartläggning ska Svenska kraftnät bland annat identifiera och beskriva vilken negativ påverkan på vattenkraftens förmågor som är acceptabel ur ett elsystemperspektiv för att upprätthålla en trygg elförsörjning inom Sverige, se över det nationella riktvärdet på 1,5 terawattimmar och föreslå hur ett riktvärde eller kompletterande värden kan utgå från för elsystemet nödvändiga förmågor. Arbetet ska utföras i dialog med de länsstyrelser som utgör vattenmyndigheterna.

Svenska kraftnät ska redovisa uppdraget till Regeringskansliet (Klimat- och näringslivsdepartementet) senast den 29 september 2023.

Regeringen återkallar uppdraget till Svenska kraftnät och Energimyndigheten att utreda vattenkraftens lokala och regionala nyttor för kraftsystemet (dnr I2022/01296). De slutsatser som myndigheterna hittills har dragit under arbetet med det uppdraget ska integreras i redovisningen av detta uppdrag.

Närmare om uppdraget

I sitt arbete med att kartlägga de konsekvenser för elsystemet som omprövningen av villkoren för vattenkraften kan medföra ska Svenska kraftnät kvantifiera konsekvenserna på vattenkraftens reglerförmågor vid olika tidshorisonter, elproduktion, bidrag till kraftsystemstabilitet samt elberedskapsförmågor.

Svenska kraftnät ska, bland annat utifrån denna kartläggning, så långt som möjligt, identifiera och beskriva vilken negativ påverkan på vattenkraftens förmågor som är acceptabel ur ett elsystemperspektiv och om möjligt klargöra om och hur graden av acceptans kan variera geografiskt och över tid.

Mot ovanstående bakgrund ska Svenska kraftnät se över det nationella riktvärdet på 1,5 TWh och föreslå hur ett riktvärde eller kompletterande värden kan utgå från elsystemets förmågor för att upprätthålla en trygg elförsörjning. Förslaget till riktvärde ska bland annat kunna användas som underlag vid till exempel meddelande av miljökvalitetsnormer och beslut om klassning av vattenförekomster inom vattenförvaltningen.

Arbetet ska ske med hänsyn till regeringsuppdrag till Svenska kraftnät och Energimyndigheten om att stärka försörjningstryggheten i energisektorn (I2022/02319), inklusive dimensionering för elförsörjningen och elförsörjning för totalförsvarets behov där vattenkraftens egenskap att reglera elförsörjningen i samtliga systemdrifttillstånd bör beaktas.

Prövningen för moderna miljövillkor för vattenkraften riskerar att medföra en negativ påverkan både på vattenkraftens elproduktion och på dess bidrag till elsystemets förmågor. Uppdraget innebär att myndigheterna så långt som möjligt identifiera vilken negativ påverkan på vattenkraftens förmågor som är acceptabel ur ett elsystemperspektiv.

Skälen för regeringens beslut

Enligt 11 kap. 28 § miljöbalken ska det finnas en nationell plan för omprövningar av sådana vattenverksamheter som har tillkommit för produktion av vattenkraftsel. Planen ska ge en nationell helhetssyn i frågan om att verksamheterna ska förses med moderna miljövillkor på ett samordnat sätt med största möjliga nytta för vattenmiljön och för nationell

effektiv tillgång till vattenkraftsel. Regeringen beslutade en nationell plan för moderna miljövillkor den 25 juni 2020. Samma dag beslutade regeringen, genom en ändring i förordningen (1998:1388) om vattenverksamheter, att reglera den tid då en verksamhetsutövare senast ska ha ansökt om omprövning.

I den nationella planen anges ett riktvärde om 1,5 terawattimmar på nationell nivå för vad som kan anses vara betydande negativ påverkan på vattenkraftsproduktionen, vilket utgör ett underlag vid till exempel meddelande av miljö kvalitetsnormer och beslut om klassning av vattenförekomster inom vattenförvaltningen. Ambitionen är att det slutliga resultatet av moderniseringen av vattenkraften ska innebära en så liten produktionsförlust som möjligt i förhållande till riktvärdet.

Den 12 januari 2023 beslutade regeringen om en ändring i bilagan till förordningen (1998:1388) om vattenverksamheter som innebär att den tid då en ansökan om prövning för moderna miljövillkor senast ska ha getts in senareläggs med ett år. Förordningsändringen trädde i kraft den 30 januari 2023. Den paus av prövningen av moderna miljövillkor som därmed uppstår medger tid för den analys och översyn som behövs, samt för genomförandet av de förändringar av systemet som analysen kan komma att leda till.

Mot bakgrund av behovet av att säkra ett robust energisystem som snabbt förmår svara upp mot förändrade behov behöver effekterna av hittills genomförda omprövningar kartläggas. Vattenkraften spelar i dag en central roll för Sveriges fossilfria elförsörjning. Den svenska vattenkraften står under ett normalår för cirka 45 procent av elproduktionen och har en stor förmåga att anpassa sin produktion till ett varierande behov för att upprätthålla effektbalansen i elsystemet. Ett fortsatt effektivt nyttjande av vattenkraften kommer att vara avgörande för att Sverige ska klara sina klimatmål och genomföra elektrifieringen.

Marginalerna i elsystemet har minskat och Sveriges importberoende av el vid hög elförbrukning ökar. Elförsörjningen behöver stärkas i hela landet för att klara samhällets snabba elektrifiering. Behovet av vattenkraftens reglerresurser kommer att öka i takt med ökad produktion av väderberoende elproduktion. Det är framför allt stora vattenkraftverk med magasin i Norrland som tillför sådana för elsystemet värdefulla förmågor. Det finns ett underskott på elproduktion i elområde 3 och 4 som behöver hanteras. Det är

därför angeläget att analysera de mindre vattenkraftsanläggningarnas befintliga och potentiella nyttor, enskilt eller samlat för elsystemet på lokal och regional nivå. Förutom reglerresurser kan det till exempel handla om s.k. ö-drift. Elproduktion anslutna till elnätet på lokal, regional nivå samt till transmissionsnätet är alltså viktiga för att åstadkomma en trygg energiförsörjning i hela landet.

Mot bakgrund av den förändrade situationen på elmarknaden och behovet av att säkra ett robust fossilfritt energisystem som snabbt förmår svara upp mot förändrade behov bedömer regeringen att effekterna av omprövningarna av vattenkraften bör kartläggas och det nationella riktvärdet ses över.

På regeringens vägnar

Ebba Busch

Anna M Carlsson

Kopia till

Statsrådsberedningen/SAM

Justitiedepartementet/DÅ och L4

Försvarsdepartementet/MFI och SSK

Finansdepartementet/BA, ESA och SFÖ

Kulturdepartementet/KL

Landsbygds och Infrastrukturdepartementet/TP, RUL och FJR

Vattenmyndigheterna